

DE WITTE KOKARDE

Geschreven voor klas 8A van de Stichtse Vrije School te Zeist.
1993, S.T. Rinsema.

PROLOOG

2002 2003

(Op het voortoneel iemand met krant, iemand anders komt langs, herkenning wederzijds).

- 1: Hee..... Wat leuk zeg, dat ik jou hier zie. Dat is lang geleden! Hoe gaat het met je?
- 2: Nou, met mij gaat het goed. En met jou?
- 1: O, best!
- 2: Wat doe je de laatste tijd?
- 1: Ik zit in de verpleging. Ik ben sinds vorig jaar klaar met mijn opleiding.
- 2: Vind je het leuk werk?
- 1: O ja! En jij? Wat doe jij?
- 2: Ik studeer geschiedenis, hier in Utrecht.
- 1: Hoeveelste jaars ben je nu? 3^e
- 2: Derde jaars. Geschiedenis heeft me altijd al aangesproken.
- 1: Doe jij nog iets naast je studie?
- 2: Nou, nee, daar heb ik het te druk voor. En jij?
- 1: Toneel. Even iets heel anders. Op school deed ik dat altijd al graag. Je hebt ontzettend veel plezier samen en het is een uitdaging om je iedere keer weer in te leven in een andere rol.
- 2: O ja, dat vond ik ook altijd leuk. Ik volg op het ogenblik een reeks colleges over de franse revolutie.
- 1: Was dat niet van Marie Antoinette? Ja dat herinner ik me nog van vroeger in de achtste klas of zo.
- 2: Die colleges zijn soms wat saai. Ze gaan b.v. over de invloed van de franse revolutie op ons strafrecht en meer van die dingen. Dat is allemaal heel theoretisch! Toevallig vond ik in een 2e hands boekwinkel een verhaal over die tijd.
- Het heet: **"De witte kokarde"**.
- Ik heb het in één adem uitgelezen. Daardoor kon ik me pas inleven en kreeg ik een beeld van die tijd.
- 1: Vertel eens! *het begint in het jaar 1770.*
- 2: Je moet je voorstellen dat er nog geen fabrieken waren, geen treinen, vliegtuigen, telefoons, computers, en vooral géén auto's. De postkoets, die vaak vol zat, was het enige vervoermiddel. Het landschap was nog onbedorven. Boerderijen, oud of nieuw, pàsten er helemaal in. Je had de standen: de koning, die als een absoluut vorst regeerde, de adel, de geestelijkheid. Zij beheersten de grote massa: het volk. Het waren enorme tegenstellingen. Iedereen leek dat te aanvaarden als een vanzelfsprekendheid. De rijken hadden alle kansen en wie arm was, had weinig mogelijkheden. Veel mensen konden niet lezen en schrijven en als ze een brief wilden versturen.....

Scène 1:

Place de la Bastille

- > Schrijver Pierre: Emile, hoe gaat het met je?
Emile: Goed, Pierre. Gisteren had ik de hele dag werk en heb ik 9 sous verdiend.
Maar hier is moeder. Ze wil graag dat je een brief voor haar schrijft.
- > Pierre: Dag Marie. Kan ik iets voor je doen?
Marie: Dag Pierre. Je weet het, Gérard, mijn man, zit nu al 12 jaar gevangen in de Conciergerie. Ik wil hem weer een brief schrijven.
Zelf heb ik al lange tijd niets meer van hem gehoord en ik ben benieuwd hoe het hem gaat.
- > Pierre: Wat moet er in de brief komen te staan?
Marie: Schrijf dat het ons goed gaat. Mijn been is al bijna weer genezen. Emile is een flinke jongen. Hij haalt en brengt de was rond. De laatste tijd viel er weinig te doen, maar Emile weet gelukkig met van alles nog een paar stuivers te verdienen. Als ik hem niet had!
Vraag Gérard of hij gauw terug schrijft.
- > Pierre: Nog iets?
Marie: Nee, dat is alles! (*verzucht*) Dat hij in de gevangenis zelfs geen bezoek mag ontvangen! Hoeveel is het? Kan ik hem straks komen halen?
- > Pierre: Da's goed.
Marie: Voor jou, Marie, is het anderhalve sou.
Marie: Merci, Pierre.
- Antoine: Ah Pierre!
Pierre: Antoine, weer in de stad?
Antoine: Ik ben dienstbode bij de familie Bouton. En jij Pierre, veel werk?
Pierre: 't Wordt minder. En van mensen die nauwelijks iets hebben, kun je ook niet veel vragen.
- Antoine: Daar kan ik van meepraten. Maar aan de andere kant, als je ziet hoeveel de familie Bouton nog uit kan geven aan feesten, kleding..... Weet jij eigenlijk wie er op de Rue d'Orleans woont?.....
Pierre, ik vroeg je iets. (*draait zich ook om*)
- > Pierre: Dat meisje zie ik hier iedere dag. Ken jij haar?
Antoine: Ik geloof dat dat Marie Céline is, een van de dochters van de markies de Condorcet. hoezo?
- > Pierre: Gewoon, ze valt me op, omdat ze niet zo hautain is, zoals de meesten van haar stand, maar gewoon vriendelijk.
Ze promeneert hier vaak met een vriendin of een zuster of soms ook wel met haar moeder.
- Antoine: Pierre, luister. Ik moet gauw verder. Ik heb nog een boodschap voor mijn heer en ik moet op tijd terug zijn.
Tot ziens, misschien zie je me morgen!

- Francois: Daar heb je die oude Nénette weer!
 luc: Gisteren was ze zo dronken, dat ze nauwelijks meer op haar benen kon staan. Kennelijk is ze weer nuchter.
- Francois: Wat je nuchter noemt! volgens mij is ze dat nooit!
 Luister maar wat ze zegt!
- Nénette: Een kaartje trekken, madame? Toe maar. Schrik er maar niet voor terug.
 Het vertelt u alles over de toekomst. Jazeker! De toekomst!
 Zeg niet, dat u dat niet wilt weten. Geluk, tegenspoed. Alles wordt duidelijk. Een kaartje, madame. Trèk toch een kaart!
- Nicole: Hoeveel is het?
 Nénette: Eén sou, slechts één sou. Doe het nou maar, want straks heeft je man het weer nodig voor de dorst.
- Nicole: Ik doe het! Mijn zoon Auguste is soldaat in het regiment van Arlois. Ik ben zo bang, dat hij nooit terug komt. Ik lig er heel vaak wakker van.
- Nénette: Wáár zei je?
 Nicole: In Arlois.
- Nénette: We zullen zien..... *(schudt en legt kaarten)* Neem er een. Wat is het?
 Nicole: Een zwarte aas! *(Nénette fluistert iets in haar oor, vrouw af).*
- Marianne: Wat zei ze?
 Jeanette: Wat zei ze tegen je? Nicole!
- Luc: Dat noem je nou: mensen bang maken en bedriegen. Dat krijg je, als je je verstand niet gebruikt. Oplichterij is het!
- Jeanette: Zeg dat niet te gauw. De oude Nénette heeft mijn kind genezen. Ik kreeg een zalf van haar, die ik 's nachts met volle maan moest inwrijven. Het hielp!!!
- Marie Céline: Mijn God, daar ligt een kind!
 Nicole: Lieve help, een vondeling. *(allertei mensen stromen dichterbij).*
- Antoine: O jee, al weer één!
 Nicole: En dat voor onze ogen!
- Marianne: Dat we het niet hebben gezien, toen het werd neergelegd.
- Marie Céline: Wat een kleine handjes, en tranen!
 Nicole: Geeft U het mij maar, mademoiselle!
- Marie Céline: Wat gebeurt er nu met het kind?
 Boer Jean: Diegene die het vindt, hoort het naar de dichtstbijzijnde politiepost te brengen, waar rapport wordt opgemaakt.
 En daarna gaat het naar de zusters van O.L. Vrouwe in het tehuis.
- Nicole: Dat is niets voor u. Laat mij het maar doen, mademoiselle!
- Marie Céline: Nee, dank u, ik doe het zelf.
- Boer Jean: Maar u dient een getuige mee te brengen. Vraag de schrijver, hij is een ontwikkeld man.
- M.C.: Monsieur, bent u bereid als getuige mee te gaan?
 Pierre: Dat is goed.
(Iedereen gaat weer zijns weegs).
 En dan te bedenken dat het er per jaar hier zo'n 7.000 zijn.
- M.C.: Dat jouw moeder je zó moest achterlaten!

- Pierre: Mademoiselle, het zou best kunnen dat de moeder er daarnet zelf bijstond om te kijken wie haar kind meenam.
- M.C.: Wat moet het een verdriet zijn wanneer de omstandigheden je dwingen om dat te doen.
- Pierre: Laten we het zo snel mogelijk naar de wachtpost brengen en vandaar naar de zusters, opdat het in leven blijft. (af).

(Man komt op met stijfsel, kwast, papier. Mensen stromen toe. Halen iemand die kan lezen).

Antoine: Bertrand, wat staat er?

Bertrand leest:

Proclamatie!

Zijne Koninklijke Hoogheid en allerchristelijkste koning Lodewijk XV, laat weten dat het huwelijk van de Dauphin met prinses Marie-Antoinette heden is voltrokken en dat het 's konings wens is, dat het een feest voor het gehele volk wordt.

Daarom zal er voor alle onderdanen wijn in overvloed zijn en zal op de Place de la Bastille deze heugelijke dag afgesloten worden met een groots vuurwerk.

Volk: Leve de koning!
Annette: Leve de Dauphin!
Volk: Ja, leve de Dauphin!

(onderstaande tegelijk en doorelkaar gesproken)

Antoine: Dat is pas een koning die aan zijn volk denkt!
Jeanette: Lodewijk is als een vader voor het volk.
Jean: Wijn in overvloed, wie had dat gedacht?
Luc: Wijn en nog eens wijn; het kan niet op.
Marianne: En vuurwerk op de Place de la Bastille!

Annette: Prinses Marie-Antoinette moet een ware schoonheid zijn.
Marie Louise: Toen ze bij de oostenrijks - franse grens door een magistraat in haar moedertaal Duits werd toegesproken, zei ze:
"Van nu af aan versta ik alleen nog maar Frans".
Boer Gaston: Toen ik vanmorgen met mijn groente op weg was hierheen, zag ik richting Versailles de prachtigste koetsen en equipages.
Nicole: Wat is er met de oude Nénette? Ze is op de grond gevallen!
Marianne: Wat? Kom, help haar overeind!

Jeanette: Wat is er Nénette, zeg! (*schudt*)
 Nicole: Nénette!?!
 Marianne: Ze ziet er lijkbleek uit.
 Marie Louise: Nénette, zeg eens wat. Wát heb je?
 Boer Gaspard: Laar haar met rust. Ze heeft een gezicht, een visioen.
 Nicole: Ze heeft een gezicht!
 Marianne: Ze zegt wat, stil!
 Nénette: *Rechts* (*wijst*) Daar! Een witte kokarde, daar aan die hoed.....
Wit Witte wolken..... zie ik.... Zwart worden ze..... donker
viel op de gitzwart.
zend. Ze trekken samen..... over dit land, dreigend, dreigend zwart.
 Daar rukt de storm, rukt alles los. bliksem wit.
 De aarde trilt. Mijn God, Frankrijk zal schudden op haar
 grondvesten.....
 (*laat dan hoofd hangen en zakt ineen*).

Man en vrouw: (*steunen haar*) Kom Nénette, voorzichtig maar. We brengen je thuis!

Annette: Wat zèi ze?
 Gaspard: Ze zag een witte kokarde aan de hoed van een jongedame.
 Jeanette: En toen had ze het over een storm die tekeer ging.
 Marianne: Maar ze had het over Frankrijk!
 Jeanette: Ze had het over de toekomst.
 Jean: Ja, een visioen van de toekomst was het.
 Antoine: (*komt erbij*) Onzin, het is feest. Wat zeuren jullie! Kijk daar komt de
 wijn!
 Volk: De wijn (*door elkaar*) Ja, de wijn!!
 Leve de Dauphin! (*iedereen dringt voor om de beker gevuld te
 krijgen*).
 Luc: Kom op Jaques. Hier heb je een sou! Laat eens wat horen ter ere van
 de Dauphin.
 Marianne: Ja, muziek!
 Annette: En geen gekras asjeblief. Geef hem eerst een beker wijn.
 (*na verloop van tijd danst en drinkt men uitgelaten. Enkelen zakken
 onderuit*).
 Marianne: Bertrand, hou je handen thuis, zeg ik je. Je láát me met rust!

(*Twee dames de Condorcet slaan het schouwspel gade*).

Julliette: Wat gaan die te keer! Hebben ze dan helemaal geen beschaving?
 Moeder de Condorcet: Ach laat hen, zo viert het volk nu eenmaal feest.
 Julliette: Maman, mij bekruipt een gevoel van afschuw als ik dat zie!
 Kom, laten we verder gaan!

Licht uit (*Doek*)

Scène 2:

Salon (In huize de Condorcet)

- Julliette: *(opent raam)* Ah..... Parijs.
De zuivere lucht van Parijs. Het ware leven!
- Markies de Condorcet: En..... hoe bevalt jullie ons nieuwe appartement?
- Jérôme: Het is zeker elegant. en ook de ligging is gunstig, maar er zal nog veel moeten gebeuren om het echt stijlvol te maken.
- Madame de Condorcet: Parijs is jullie toekomst, kinderen.
Hier leeft de "beau monde", de mensen van stand en cultuur. een wereld zal voor ons open gaan.
Wij moeten zorgen zo snel mogelijk naam te maken in deze stad, zodat men hierheen komt en wij geziene gasten worden in de salons.
- Julliette: O, als dat zou kunnen.
- Madame de C.: Het is van belang, dat wij onze reputatie hier vestigen. Om jullie de goede manieren bij te brengen, heb ik een leraar gevraagd.
Hij heet Mr. Philippe. Ik verwacht hem ieder ogenblik hier. Maar waar blijft Marie-Céline eigenlijk? Ze had al lang terug kunnen zijn.
- Jérôme: *(kijkt uit het raam)* Daar komt ze net aan!
- Madame de C.: Marie Céline, waar bleef je?
- Marie Céline: Mijn excuses, maman. Op de Place de la Bastille zag ik bij een boom een pasgeboren kind liggen.
- Jérôme: Een vondeling! Een kind dat in het vuil van de straat ligt, raáp-jij-òp?!
Quelle bêtise, zusje!
- Marie Céline: Iemand moet er zich toch om bekommeren!
- Julliette: Maar dat hoef jij dan toch niet te zijn.
- Markies de C.: Julliette, Jérôme, laat haar!
Marie Céline, het is goed wat je hebt gedaan. Waar heb je het heen gebracht?
- Marie Céline: Samen met een schrijver, die als getuige optrad hebben we het naar de gendarmerie en vandaar naar het tehuis gebracht.
- Madame de C.: Mijn God, wat een dwaasheid! , Jean-Pierre, hoe kun jij dit zo opnemen? Wat moet er van jou worden, kind? Een meisje van stand doet zoiets niet.
(verzucht) Misschien dat Mr. Philippe met jou meer bereikt.
- Marie Céline: Mr. Philippe? Wie is dat?
- Madame de C.: Dat is jullie leraar! Hij zal jullie de goede manieren leren. Hij kan ieder moment hier zijn!
- Marie Céline.: Nu?? Maar maman, dat gaat echt niet. Ik heb geen tijd. Ik heb al zo lang niet meer getekend.
- Madame de C.: Dat tékenen van je! Wanneer hou je daar nu eens mee op?
Je gaat naar Mr. Philippe. Dat is goed voor je opvoeding.
- Marie Céline.: Ach maman, nu niet.
- Madame: *(dreigend)* Marie Céline!!
- Markies: Anne, laat dat. Dwing het haar niet af.
Marie Céline geeft blijk van goed handelen.
- Madame: terwijl ze vondelingen opraapt
- Markies: Dát zijn goede manieren, Anne. Ze heeft terecht gehandeld.

- Madame: Jean-Pierre, jij kiest altijd háár kant. Het is niet comme il faut, zeg ik je.
Bedenk dan toch: wat moet er van dat kind worden?
- Markies: Láát haar Anne! Ik heb alle vertrouwen in Marie Céline.
(*Marie Céline, Jérôme, Madame en de Markies gaan af.*)
- Dienaar Gérard: Er is hier een zekere Mr. Philippe. Bent u te spreken?
Julliette: Gérard, hoe ordinair druk je je uit! Bedenk, dat je nu in Parijs bent en dat je een lakei van stand wordt.
Je moet zeggen: Mademoiselle, bent u genegen om visible te zijn?
- Gérard: Nou eh, die taal ken ik niet. 'k Heb nooit geen latijn geleerd!
- (*Mr. Philippe verschijnt*) (*Handkus*)
- Mr. Philippe: Bonjour, mademoiselle Julliette!
Het is mij een genoegen met u kennis te maken. Zoals u waarschijnlijk al van uw moeder hebt vernomen, is mij verzocht met u enige exercities te doen om u de etiquette te leren en de bon ton, die voor u, als toekomstige dame van stand, onmisbaar zijn.
- Julliette: Ik ben een en al oor!
- Mr. Philippe: Nu, laten we direkt beginnen. Wanneer men uitgenodigd wordt in een salon, is het belangrijk, dat men een conversatie kan voeren. U weet, mensen uit het gewone volk práten met elkaar, maar in hogere kringen converseert men.
- Julliette: Maar....., als ik nou niet begrijp, wat er gezegd wordt.....
- Mr. Philippe: Ach, in de meeste gevallen is dát niet belangrijk. U hoeft niet alles te horen, als u maar hoffelijk blijft en aandachtig.
- Julliette: En waarover moet ik dan zelf spreken?
Ph.: In de omgang moet men trachten boeiend te zijn en de aandacht ónafgebroken op zich weten te vestigen.
Bijv. door leuke voorvallen of anecdotes te vertellen.
- Julliette: Ik zou niet weten, welke voorvallen ik zou moeten vertellen.
Ph.: Geduld, mademoiselle, geduld.....
In de eerste plaats is het onbelangrijk of iets écht gebeurd is.
In de tweede plaats, is het vooral de tóón die de muziek maakt.
Zo dient u bijv. het verschil te kennen tussen poésie en prosa. Men maakt indruk, wanneer men zich dichterlijk kan uitdrukken.
- Julliette: Moet je dan veel gedichten kennen en zo?
Ph.: Hélemaal niet.... Het welt spontaan in iemand op.
Ik zal een voorbeeld geven. (*eh*)... (*concentratie*)
De zon schijnt vol pracht.
Een bloem ontluikt in de nacht.
- Julliette: Ja maar de zon schijnt toch niet 's nachts?
Ph.: Dat doet er niet toe. Het is dichterlijke taal, verheffend en het rijmt, waardoor het één gedachte wordt.
Ik verzeker u, dat u daarmee een onuitwisbare indruk op uw toehoorders maakt.
- Julliette: En dat andere. Wat was dat ook al weer?
Ph.: Prosa.... dat is gewoon zoals je spreekt. Nu op dit moment.

- Julliette: Dus..... wat ik zeg???
- Ph.: Heel goed. Dat is prosa.
- Julliette: Nou dat is makkelijk. Wie had gedacht, dat het zo eenvoudig was? Ik wist niet dat ik het al kon.
- Ph.: Zo zie je maar weer. een mens kan meer dan hij denkt.
Nu iets anders. Het is belangrijk, dat men niet alleen beschaafd is in de omgang, maar dat men ook op de hoogte is van de voortgang van de wetenschap.
- Julliette: Wetenschap? Nee hoor!
Ik ga geen boeken lezen. Als ik èrgens een hekel aan heb. Bovendien is het veel te moeilijk.
- Ph.: Zegt u dat niet, mademoiselle. Zegt u dat niet.
Neem nou dit instrument: een telescopine / verrekijker.
Het is een bijzondere vondst. Kijkt u maar.
- Julliette: Waar?
- Ph.: Hier. En wat ziet u?
- Julliette: O, hoe is het mogelijk. Niet te geloven!
- Ph.: Dit instrument is het neusje van de zalm. Het is ontworpen om de verste verten nog verder te zien!
- Julliette: Hoe bestaat het? Dat men zoiets kan maken!
- Ph.: Bon. Het lijkt mij wel voldoende voor vandaag.
- Julliette: Ik ben u veel dank verschuldigd.
- Ph.: Geen dank, geen dank. Het is mij een waar genoegen.
Morgen zullen we de les voortzetten.
Au revoir, mademoiselle!
- Julliette: Au revoir, Mr. Philippe!
- (Marie-Céline en Jérôme komen binnen)
- Marie Céline: Is ie weg?
- Julliette: O, je weet niet wat je gemist hebt. Het is zó'n bijzondere man.
Zó beschaafd en veelzijdig! Ik heb het gevoel, alsof ik al helemaal veranderd ben.
Ik voel me zo òpgewonden. Ik ga..... Kom zuster, laten we het rijtuig nemen om uit wandelen te gaan. *(belt)*.
- Marie Céline: Nee, dank je, ik ga nog wat tekenen.
- Gerard: Mademoiselles!
- Julliette: Maak het rijtuig en het paard gereed.
- Gérard: Wanneer?
- Julliette: Nu, ogenblikkelijk.
- Gérard: Zoals u wilt.
- Julliette: O Gérard, wacht even *(wenkt)*
Weet jij, wat ik hier spreek: "*De verrukkelijke beschaving brengt de ware ontplooiing*". Weet jij, wat ik nu spreek?
- Gérard: Nou eh, nee. *(naar publiek)* Volgens mij onzin!
- Julliette: Nee, ik dacht wel dat je het niet wist. Dat noem je prosa, m'n beste Gérard, prosa!
- Gérard: *(haalt schouders op)*: Ik zal voor het rijtuig zorgen, mademoiselle.
- Julliette: Ach, die arme man. Ik kon het niet laten. Zo iemand heeft ook nooit een kans!

(Af)

(Marie Céline gaat zitten en tekent een vaas.
Verkreukelt daarna het papier).

Marie Céline: Nee, het lukt niet. Ik moet iets anders hebben.
 Jérôme: Wat ben je rusteloos, Marie Céline.
 Marie Céline: (kijkt uit het raam). Jérôme, kom eens. Kijk!!
 Jérôme: Ik zie niks.
 M.C.: Die jongen daar, die daar staat. Dat is 'm. (belt).
 Gérard: U had gebeld.
 M.C.: Gérard, kom eens hier. Die jongen, die daar op straat loopt. Haal hem onmiddellijk naar boven.
 Jérôme: Zeg, wat ben jij van plan? Wat krijgen we nou?
 M.C.: Die jongen zie ik daar vaker staan. Ik wil hem als model om te tekenen.
 Jérôme: Marie Céline, je haalt toch niet zomaar een of andere schooier van straat? Hier, binnen?
 Wat moet maman daar van denken? (af)

(Gérard met Emile)

M.C.: Kom verder, kom.... niet zo schuchter.
 Ga zitten.... daar! Hoe heet je?

Emile: Emile.
 M.C.: Hoe?
 Emile: Emile!
 M.C.: Gérard, hij ziet er uitgehongerd uit. Verschrikkelijk.
 Haal hem gauw iets.
 Ik ben Marie Céline. Ik zie je vaak hier voorbijgaan.
 Emile, ik wil graag je portret tekenen. Goed? (Emile knikt)
 Ga een beetje meer zo zitten.
 (Gérard brengt van alles)
 Eet en drink gerust. Toe maar....
 Mijn God, het lijkt alsof je in dagen niets gehad hebt.
 Rustig maar, 't is allemaal voor jou.
 (Gérard zet alles weg)
 Waar woon je? ✓

Emile: In de Rue de Lavandre, in een bovenhuis.
 M.C.: Heb je nog broers en zussen?
 Emile: Nee, ik woon er met mijn moeder.
 M.C.: Is je vader er niet meer?
 Emile: Mijn vader zit in de gevangenis, de Conciergerie.
 M.C.: Ik zie je vaak sjouwen met een bundel op de rug.
 Emile: Dat is de was, die ik rondbreng.
 Mijn moeder wast kleren voor anderen. Ze heeft veel klanten, maar omdat ze te veel zeep gebruikt, houdt ze er weinig aan over.
 Het is zwaar werk en niet voldoende om van te bestaan.

M.C.: Had je daarom zo'n honger?
 Emile: Ja... nou... nee.... Ik had het nog nooit gegeten, dat witte brood.
 M.C.: Wat ben je dan gewend?
 Emile: Watersoep, heet, met kleine stukjes donker brood er in.
 M.C.: Iedere dag?
 Emile: (knikt)

- Jérôme: *(komt binnen)* Is dat 'm?
 Heb je 'm toch naar binnen gehaald?
- M.C.: Ja, dit is Emile. Schrik maar niet Emile. Dat is mijn broer Jérôme. Hij is heel aardig. Nee, blijf rustig zitten. Niet bewegen, anders lukt het niet.
(Jérôme bekijkt de tekening, daarna af)
(Marie Geline neemt een nieuw blad)
- M.C.: Het is mooi hier hè?
 We zijn net verhuisd naar Parijs. Mijn vader is markies de Condorcet. We komen uit de Vendée.
- Emile: Is dat een grote stad?
- M.C.: Nee, het is een streek. De Vendée ligt aan de grote rivier de Loire. Daar heb je zeker nog nooit van gehoord?
(Emile schudt)
 Het is een prachtig land! Ben jij ooit eens buiten de stad Parijs geweest?
- Emile: Nee, nooit.
- M.C.: De Vendée is mooi. 's Winters zie je een donkerpaarse schaduw tussen de bomen. Je hebt er uitgestrekte bossen, waar je nauwelijks iemand tegen komt. Velden die in het voorjaar vol bloemen staan: grasklokjes, wilde salie, van alles. Als je in het gras ligt, komen de vlinders op je knie, of zelfs in je haar zitten. Je kunt urenlang naar de witte wolken kijken die voorbij drijven. De Vendée is mooi, *(zucht)* maar voorlopig zullen we hier moeten blijven.
-Ziezo, ik ben klaar.
 Nu mag je je bewegen. En???
- Emile: Die bevalt je beter hè?
(kijkt lang) (knikt).
- M.C.: Dat dacht ik al. Neem 'm maar mee. Voorzichtig, het is houtskool. Een tekening is net als een vlinder, je moet er niet aankomen. En dit..... is een witte kokarde. In de Vendée dragen de mensen hem aan hun muts. *(ze doet hem om de tekening)*
- Emile: Dank je. Dank je wel.
- M.C.: En neem ook nog hiervan mee. *(belt).*
 Gérard, wijs je hem de weg?
 Au revoir, Emile!

(Doek)

Licht terug naar wit

Scene 3:

Place de la Bastille

- (Op het voortoneel, Moeder zeult met wasmand).
- Moeder: Emile, waar was je al die tijd? Je had al lang terug kunnen zijn.
- Emile: Je raadt nooit waar ik was. En kijk eens wat ik heb!
- Moeder: Mijn God, Emile, witbrood. hoe kom je daar aan?
- Emile: Ik kreeg het van een rijke jongedame. Ze heeft mij getekend. Kijk!
(Moeder staart sprakeloos naar de tekening)
Ze heet Marie Céline en komt uit de Vendée.
En dit is een witte kokarde.
Zo wit als de wolken boven dat prachtige land. De mensen in de Vendée dragen zo'n kokarde aan hun hoed.
- Moeder: Mooi getekend. Je lijkt op je vader, Emile.
Hij droeg een hoed, toen ik hem leerde kennen.
Hij was een knappe vent.
Je was nog maar zo klein, toen hij werd opgepakt.
- Emile: Waarom, moeder? Waarom eigenlijk. Wat heeft hij misdaan?
- Moeder: Hij ontdook de belastingen op het zout. Hij deed dat, omdat het volgens hem onrechtvaardig was. Hij vond, dat de rijken er alleen nog maar rijker van werden.
- Emile: Maar komt ie dan ooit weer op vrije voeten?
- Moeder: Ik weet het niet, m'n jongen. Ik heb hem ook al zo lang niet meer gezien!
- Emile: Wil je een stuk witbrood, moeder. het is heerlijk zacht.
- Moeder: Nee, laten we het bewaren tot morgen. Trouwens, we moeten ons brood voor de volgende week zien te krijgen. De geruchten gaan, dat het steeds schaarser wordt.
- Emile: Ik ga kijken, of er op straat nog iets te verdienen valt.
- alles aan -*
- Nénette: Emile, waarom zo'n haast? Waar ga je zo snel naar toe?
- Emile: Moeder Nénette, dat gaat jou niets aan!
(Heer en dame verschijnen ten tonele, druk converserend.)
- Emile en 2 anderen roepen: Naar mij!, Naar mij Heer!
- Nénette: Monsieur, laat toch niet de schoenen poetsen door een jochie, wiens vader in de gevangenis zit.
(Heer reageert niet, gooit een sou op de grond, die alle 3 proberen te pakken).
- Heer tegen dame die het gadeslaat: Wat fijn dat er zoveel drek in Parijs op straat ligt.
Anders had dat schorem niets te doen!
- Nénette: (Tegen Emile): Jammer voor je! Maar je mag zo een kaartje bij me trekken. Dan zal Nénette jou de toekomst lezen.
- Emile: Ga weg, malheur! Ik kom niet bij je!

- Boer Gaston: Bonjour, Pierre! Je bent laat vandaag. Wat is er?
- Boer Gaspard: Hij was er
- Gaston: Wie?
- Gaspard: Die vervloekte ontvanger van 's rijks schatkist.
- Gaston: Mijn God! Was het veel dat je moest betalen?
- Gaspard: Je vraagt of het vèèl was?
Gaston, ik heb er geen woorden voor!
160 Livres had ik gespaard, door zuinigheid en hard werken en dat, ondanks de tegenvallende oogst.
Vijftig moest ik afdragen aan meneer de baron als pacht.
En nu moet ik betalen aan belastingen 100 livres!! 100 livres!
Dat is dus $50 + 100 = 150$ livres.
Daarmee hou ik precies 10 livres over. En daar moet ik met mijn gezin een heel jaar van rondkomen. 10 Van de 160 livres!
En dat, terwijl ik dringend een eg en een nieuwe ploeg nodig heb.
- Gaston: Tien livres, Pierre.
Dat is om triest van te worden.
- Pierre: Nee, triest word ik er niet van. Woedend word ik. Furieus!
(Er verzamelt zich steeds meer volk, dat meeluistert).
- GASPARD: En dan te bedenken, dat meneer de baron zich vannacht kwam beklagen, dat hij geen slaap kon vatten, vanwege het gekwaak van de kikkers in de slotvijver.
De hele nacht, horen jullie het? De hele nacht moest ik met mijn zoon rondzwemmen tussen het eendekroos, om die kikkers te vangen!
Voor mijnheer !!!
- Jean: En wat dacht je van mij?
Monsieur le Duc en zijn dochters beklagen zich, dat het uiterst onaangenaam is om met de koets uit rijden te gaan.
Of ik alle kuiltjes en hobbels wil slechten in de weg die naar het kasteel leidt.
Ik ben nu al dagen bezig, maar ze blijven zich beklagen.
Op deze manier kom ik er niet meer aan toe mijn veld te wieden, terwijl het hoog nodig is!
- Luc: Dat is nog niets vergeleken bij mij. Op mijn akker stond het graan er ondanks de droogte uitstekend bij.
Maar ja, toen was er bij graaf Mireau een feest op het kasteel.
- Annette: En toen?
- Luc: De heren vermaakten zich met een jachtpartij. Het wild vluchtte uit het aangrenzende bos en het hèle gezelschap reed dwars door mijn korenveld heen. *(stilte).*
- Annette: Een schande is het!
- Luc: Machteloos sta je. Er is niets wat je kunt doen!
(Uiteen, Luc en Annette af).
- Marie Louise: 10 sous!! Is het brood al weer 2 sous duurder geworden?
- Bakker Serge: Het spijt me. Maar het graan kost zo veel. Ik kan er zelf als bakker nauwelijks van bestaan.
- Meneer: Geef eens hier. 'k Heb er vanmorgen ook een gekocht.
Noem je dit brood man? Je hebt er een bijl voor nodig, zo hard is het!

- Bakker Serge: Wees blij dat je nog brood gekregen hebt, want het meel is nu echt op!
- Jeanette: Wat??! Het meel is op ???
- Serge: Ik ben er doorheen. En het ziet er niet naar uit, dat er voorlopig weer meel wordt aangevoerd.
- Marie Louise: Je wilt toch niet zeggen, dat we niets meer bij je kunnen krijgen?
- Marianne: Geen brood meer?? Maar waar moet ik dan vanavond mee thuis komen? Dat kan toch niet?!
- Serge: Het spijt me. Ik ben echt door mijn meel heen.
- Jean: Ik geloof er niets van. Volgens mij houdt hij het gewoon achter. Kom op jongens! We gaan zelf op onderzoek uit.
- Serge: Niemand in mijn bakkerij!
(*De mannen dringen binnen*)
- Jeanette: Zo, nou zullen we het zelf zien. Denk er aan mannetje, als je ons hebt belazerd!
- Marianne: Als ze toch nog meel vinden, hang jij aan die lantaarnpaal!
(*mannen komen naar buiten*)
- Jean: We hebben alles doorzocht!
- Annette: nicole En?
- Nicole: En?
- Jean: Geen meel gevonden! Maar wel dit !!!
- Annette: nicole? Wat is dat?
- Jean: Gemalen eikels, houtzaagsel. Troep! En dat mengt hij met het meel. Geen wonder, dat het brood zo hard is!
(*tegen bakker*) Smeerlap!
- Serge: Ik kon er niets aan doen. Het meel was onbetaalbaar geworden.
(*af*).
- Marie Louise: Vanavond dus niets.
- Morgen niet. Wat moeten we nu?
- François: (*teft geld*) Wat heb je aan geld, als je geen brood kunt krijgen!
- (Schrijver Pierre:) (*gaat op kistje staan*) Weet je wat ik heb gehoord?
- Gaston Er is graan in overvloed. Pakhuizen vol.
- Men houdt het achter. Daardoor vliegen de prijzen omhoog.
- Zo maakt men enorme woekerwinsten!
- Marianne: Dan zou ik wel eens willen weten, waar die volle pakhuizen zijn.
- (Pierre:) Aan de buitenkant zie je niets. Het zijn de rijken, die dat doen en daardoor nog rijker worden!
- François: Als dat zo is.....
- Nicole: De koning moet er iets aan doen. Hij moet hier ingrijpen.
(*instemming*).
- Antoine: De koning? Daar hoeven we niets van te verwachten. Die laat alles op z'n beloop!
- Marianne: Hij is er vast niet van op de hoogte. Als hij het weet, grijpt hij wel in.
- Bertrand: De koning met al die ministers?? Nee hoor, die heeft maar één echte man en dat is z'n vrouw.
- Die Oostenrijkse, die heeft in werkelijkheid alle touwtjes in handen!
- (Pierre:) Van de koninging Marie Antoinette verwacht ik niet veel goeds.

- Jeanette: De könig wil het goede wel. Maar daar in Versailles heeft hij alleen maar slechte raadgevers om zich heen. Daardoor ziet hij de nood van zijn volk niet!
- Marianne: Woonde hij maar in Parijs! Dan zou het anders zijn. Hier tussen de gewone mensen, dan wist hij wel wat hem te doen stond.
- Nicole: Z  is het! We halen onze koning! Als de ^{mensen} het niet doen, dan doen wij het wel.
Naar Versailles!! (*herhaald door velen*).
- François: (*springt weer op kist*): Stop met die dwaasheid. Zijn jullie nou helemaal gek geworden ? De soldaten zullen het vuur op jullie openen!
- Jeanette: (fel) Zullen zij het wagen denk je, op ons moeders, op ons vrouwen van het volk te schieten, weerloos als we zijn??
- Marie Louise: Niemand houdt ons tegen. Naar Versailles!!!! (*herhaald door velen*).
- Gaston: Brood willen we. Brood!!!!

(Doek)

dieht langzaam uit

Scene 4:

Aan het hof te Versailles

Madame de Baigny: Majesteit, aan mij de eer u een goede morgen te wensen!
Een goed begin van de dag.

Marie-Antoinette: Merci, Madame de Baigny, merci!

Madame de Lasalle: En heeft Hare Majesteit een goede nachtrust genoten?

M.A.: Heb dank, madame de Lasalle.

Madame d'Etruner: Welke robe had u in de namiddag willen dragen, majesteit?

M. d. Baigny: Ik voel mij genoodzaakt u er aan te herinneren, dat uw aanwezigheid
gewenst wordt bij de ontvangst van de gezant van het britse hof.

M. d. Lasalle: Zoals u weet, wordt u daarbij geacht in staatsrobe te verschijnen.

M. d. Baigny: Vervolgens is er de verwelcoming van de ministerraad, die Zijne
Majesteit voorziet en u weet welke belangrijke problemen van het land
er besproken worden.

Zijne Majesteit verwacht uw komst!

M.A.: Zeg hem, dat ik geen tijd heb. Dat ik noch de britse gezant, noch de
ministerraad zal verwelkomen.

M. d. B.: Maar Zijne Majesteit.....

M.A.: Dank u, dank u, Madame de Baigny. U kunt gaan.

In staatsrobe, pfft... en al die saaie eindeloze ontvangsten.

Madame d'Etruner. Laat mij de stalen zien!

Een robe van gele zijde kies ik, alles in bijpassend toilet. Zorg dat
Mademoiselle Bertin ontboden wordt. Ik wil ontwerpen voor de
nieuwe robes met haar bespreken. Zeg dat ik haar om 10 uur
verwacht.

M. d. L.: Zoals ge wenst, majesteit. *(af)*

(M. d. B. komt op)

M. d. B.: Majesteit, naar aanleiding van de wandeling in het park gisteren,
moet ik u er toch op wijzen, dat de etiquette voorschrijft, dat.....

M.A.: Genoeg. Ik heb genoeg van u gehoord. U kunt gaan!

*(nu 2 hovelingen of lakeien op de voorgrond, die het volgende
gesprek voeren)*

Lakei 1: Zie, zo gaat het nu dag in dag uit. Steeds weer bestelt de koningin
nieuwe robes, die ze slechts één ochtend, en één keer draagt.

Lakei 2: Straks komen Mr. Cohen en Mr. Fribourg. Als juweliers bieden zij de
koningin steeds nieuwe broches en ringen aan, waar zij verzot op is.

Lakei 1: En hoe gauw is ze niet uitgekeken op haar sieraden.

Nog vorige week kocht zij een halsketting voor 40.000 livres en nu
wordt dit voor de helft van de prijs weer ingeruild.

Lakei 2: En die nieuwe koopt ze tegen een schandelijke woekerprijs.

Lakei 1: Mr. Cohen en Mr. Fribourg varen er wel bij.

(lakei 2 gaat even weg en komt direkt weer terug)

Lakei 2: Ik hoor zojuist dat het rijtuig van maitre Leonard is voorgereden.

Lakei 1: Ah, de kunstenaar met de pommade.

Lakei 2: Hij zal het haar van de koningin weer omhoogwerken en met struisveren en exotische sierselen tooien.
 Lakei 1: Wat denk je, hoe zal ze het vandaag willen hebben?
 Lakei 2: Gisteravond bezocht ze de opera. Het wordt vast coiffure à la Figaro. En dan te bedenken, dat men overal haar grillen ogenblikkelijk volgt.
 Lakei 1: De kapsels zijn zo hoog geworden, dat men in nood het plafond van de koetsen en de theaterloges verhoogt. (af).

Madame de Baigny: Majesteit, morgen zal Mr. Bernard komen, zodat u de clavecimbel lessen weer kunt opnemen.

Marie-Antoinette: Clavecimbel? (lacht) Meister Gluck in Wenen heeft het ook geprobeerd. Ik weet nog: al die études en al dat oefenen! De arme man! Nee, die Mr. Bernard kan zich die moeite besparen!

Madame de Lasalle: Majesteit, bij mijn weten hebt u nog nooit de koninklijke bibliotheek bezocht. Wie weet vindt u er onderhoudende lectuur.

M. d. B.: En als koningin.....

M.A.: Boeken? Als er iets is, waar ik een uitgesproken hekel aan heb, dan is het wel lezen!

Ik begrijp niet hoe mensen het uit kunnen houden om zo lang stil te zitten. Merci, merci. U kunt gaan.

Wat is het leven aan het hof toch saai! En al die regels van 's morgens vroeg tot 's avonds laat.

Maar..... waar blijven Louise en Charlotte? Ze hadden hier allang kunnen zijn. (kijkt verder in de spiegel)

Madame d'Etruner: Majesteit, bent u genegen Mademoiselle de Polignac en Mademoiselle de Lamballe te ontvangen?

M.A.: Zeker, laat hen onverwijld binnen komen.

Ah. Louise, Charlotte. Mijn beste vriendinnen! Wat ben ik blij dat jullie er eindelijk zijn.

(tegen M. de Lasalle): U kunt gaan. Merci madam.

(naar voortoneel): Ik heb het rijtuig voor vanavond al geregeld.

X Louise de Polignac: Waar is het precies? (legt vinger op mond)

M.A.: Het gemaskerde bal is in Parijs bij barones d'Efrères.

Louise: Is onze vermomming volledig? Zal niemand weten wie we zijn?

M.A.: Niemand zal ons herkennen! Oh weg van hier en... dansen.... de hele nacht. Maar Charlotte, wat is er? Verheug jij je niet? Wat is er? Zeg het gerust!

Charlotte de Lamballe: Zeker verheug ik mij!

M.A.: Toch is er iets. Ik zie het aan je!

Charlotte: Vanmorgen zag ik mijn oom, graaf de Lamballe. Hij kwam helemaal overstuur bij ons met het bericht dat men binnenkort beslag legt op chateau d'Orly in Auvèron.

Het landgoed behoort al sinds generaties tot onze familie.

M.A.: Oh wat vreselijk voor je. Is er iets dat ik kan doen? (Charlotte schudt)

Zeg het gerust. (Dan fluistert Charlotte iets in haar oor).

..... Maar natuurlijk.... Had dat meteen gezegd! Ik ga direkt naar de koning.

(doek)

Alles voor liefden vooral uit

(Voor het doek een onrustige graaf de Lamballe, daarna Charlotte).
 Graaf: En... is het gelukt??
 Charlotte: Hier! *(geeft brief, wordt haastig geopend)*
 Graaf: Ah, een blanco lettre de cachet! *(leest inhoud)*
 Ik zend u hierbij deze brief om u te zeggen dat ge in mijn gevangenis de la Bastille moet ontvangen..... / puntje puntje enz. enz.
 Is getekend: Lodewijk XVI.
 De handtekening van de koning staat erop.
 Ha, hier kan ik de naam invullen van mijn aartsvijand markies d'Aubry en hij belandt voor altijd achter de tralies en mijn schulden ben ik kwijt.
 Oooohhh!! Charlotte, mijn lieve nicht, wat jij voor mij hebt gedaan, is met geen pen te beschrijven! Hoe kan ik je danken?
(kust hand overdreven)
 Charlotte: Ga gauw oom, voordat iemand ons hier ziet.

(Doek open, vervolg scène 4 Koning Lodewijk XV)

lampen op het forcel aan

(Lodewijk XV hamert aan z'n slot, past sleutel, houdt slot omhoog om het beter te kunnen bekijken)

Lakei 1: Majesteit, de ministers Necker en Fauré zijn gearriveerd. Zij wensen een onderhoud met u.
 Lodewijk: Zeg hen, dat zij nog even geduld moeten hebben. Ik ben over een uurtje hiermee klaar.

Ik wou dat ik een paleis had, waarachter uitgestrekte bossen lagen. In de deur, de enige toegang tot dat paleis, dit slot. En de sleutel zou ik alleen hebben. Daar zou ik mij terug kunnen trekken om te werken of naar hartelust te jagen, zonder dat iemand mij stoort.

Lakei: Min. Necker en min. Fauré vragen mij, u mede te delen dat het overleg dringend gewenst wordt en niet kan worden uitgesteld. Zij verzoeken u derhalve.....

Lodewijk: Het is goed. Laat ze binnen.... Bonjour, mijne heren!

Min. Necker: De kwestie, waar wij met u over moeten spreken, Sire, is als volgt. De inkomsten van de staat zijn door de verslechterde situatie sterk verminderd; de uitgaven zijn echter zodanig gestegen, dat de schatkist nagenoeg leeg is. We moeten dringend besluiten....

Lodewijk: Wat is uw voorstel, heren!

Min. Fauré: De onderhavige kwestie is een zaak van het gehele volk. Daarom stellen wij voor om met vertegenwoordigers van alle standen bijeen te komen om gezamenlijk naar oplossingen te zoeken. Wij hebben de voorstellen als volgt uitgewerkt.
(zet bril op, om papier te lezen)

(plotseling stroomt het volk met hooivorken enz. van achteren binnen).

Volk: Brood, brood... We willen brood. De koning naar Parijs!!
 Lakei 2: Majesteit, het volk staat massaal voor het paleis. Het roept om brood. Men wil u spreken, Sire.
 Min. Necker: Het is in het belang van uw veiligheid, als wij eerst met het volk spreken, om te vernemen wat het wil. Sta ons dat toe.
(Lodewijk knikt).

M.A.: *(Marie Antoinette en 3 hofdames lichtelijk in paniek)*
 Wat is dat in hemelsnaam voor tumult daar buiten?

Lodewijk: Het is het volk dat roept, Marie Antoinette.
 Er is geen brood meer in Parijs. Men heeft honger.

M.A.: Geen brood meer? Maar waarom eet men dan geen taart?
 Lodewijk: Het volk heeft niets meer, helemaal niets.

Lakei 1: *(komt haastig binnen)* Sire, er zijn twee paleiswachters gedood. De hoofden houden zij omhoog!

(Min. Necker en min. Fauré komen weer binnen)

Min. Fauré: Majesteit, het volk wil U spreken.

Min. Necker: Het verwacht dat u voor brood zorgt en eist dat u Versailles verlaat en meegaat naar Parijs.

M.A.: Mon Dieu. *(valt flauw)* *(hofdames vangen haar op)*

Hofdame: Haal snel vlugzout en koud water!

Lodewijk: Zeg, dat ik op het balkon zal verschijnen om hen toe te spreken.
(ministers af)

(Opnieuw geschreeuw, houdt aan).

(Als Lodewijk verschijnt):

Volk: Leve de koning! *(als uit één mond)*

Volk: *(doorelkaar)* Naar Parijs. De koning naar Parijs. Brood, we willen brood!

Lodewijk: *(de koning heft zijn hand op)... (stilte)*

Vrienden, ieder weet dat ik het beste met het volk voor heb.

(Leve de koning, gebaar)

Vrienden, ik zal naar Parijs gaan met mijn vrouw en kinderen. Het is uit liefde voor mijn goede, trouwe onderdanen, dat ik het meest kostbare dat ik bezit, aan u toevertrouw.

(Oorverdovend gejuich, koning, koningin, lakeien en hofdames worden triomfantelijk meegevoerd)

(doek)

alle lichten uit

Scène 5:

Salon (Huize de Condorcet)

- Gérard: Mesdames de Lamballe en de Polignac!
- Madame de Condorcet: Ah, Louise, Charlotte! Kom binnen. Wij verwachtten u. *(drankje van Gérard)*. Er doen de meest afschuwelijke geruchten de rond. Is het waar dat de koninklijke familie ontvoerd is naar Parijs?
- Charlotte de L.: Madame, het is nog erger! Een woeste menigte overviel hen en dwong hen Versailles te verlaten.
- X Louise de P. De barbaren doodden zelfs twee paleiswachten. Hun hoofden werden op spieken gestoken en megedragen.
- Julliette: Afschuwelijk. Ik word onwel, als ik daar aan denk!
- M. de Condorcet: Die arme koning en koningin. Mon Dieu, waar gaat dat naar toe. De angst slaat mij om het hart als ik er aan denk, hoe barbaars het volk kan zijn.
- Mr. Philippe: Orde moet er zijn. Duidelijke orde!
Ik vrees dat de koning te zwak is om de orde te bewaren. Het volk moet duidelijk zijn grenzen kennen!
- Markies de Condorcet: En toch zal er iets moeten gebeuren. We kunnen niet op oude voet doorgaan.
- Mr. Philippe: Mr. de Condorcet, het volk vraagt om een strenge hand. Dat is, wat er gebeuren moet!
- Markies: Ik vrees, dat dat niet voldoende is. We gaan nieuwe tijden tegemoet.
- Graaf de Lambelle: Het volk begint nu zijn macht te voelen. Het is een gevaarlijke situatie. Ik heb zelfs gehoord, ik weet niet of het waar is, dat men ons als adel, belasting wil laten betalen.
- Markies: Daar zullen we, vrees ik, niet aan ontkomen, want de schatkist is leeg.
- Charlotte: Maar wij als adel, wij hebben toch nooit belasting betaald?!
Van oudsher hebben we drie standen. Als die orde wordt verstoord, dan wordt het chaos in dit land. revolutie.
- X Louise: het is altijd al zo geweest, dat het volk werkte en belasting betaalde.
- Markies: Rousseau schrijft, dat in het begin alle mensen gelijk waren en.....
dat de mens van nature goed is. Wij hebben de standen gemaakt en daardoor kwam er verschil. De ene mens is niet meer waard dan de ander. Ieder moet een kans krijgen.
We mogen het volk niet alleen voor ons laten werken en tegelijk alles laten betalen.
- Graaf de Lamballe: U wilt toch niet beweren, dat ik als graaf zou moeten werken?
Stel je voor, en dan mijn tuinman, mijn koks, mijn lakeien, kortom mijn hele personeel maar ontslaan.
Al deze mensen geef ik werk en al hun families leven dankzij mij!
- Louise: Monsieur de Condorcet, ik ben geschokt, beselft u als markies, als vertegenwoordiger van uw stand, wel wat u zegt?!
- Madame de Condorcet: Was de koning nu maar doortastend.
Hij zou als een vader voor zijn volk moeten zijn. Een vader is liefdevol maar soms zijn strenge straffen onontkoombaar.
- Markies: De tijd dat de koning als een vader zijn volk leidt, beveelt en verbiedt, is voorbij!

- Graaf de L.: Voorbij??? Mijn beste Condorcet! Hoe heb ik het nu?
Wat u beweert is het afschaffen van de standen en het afschaffen van het koningschap.
- Markies: De koning wil ik niet afschaffen, maar zijn taak een andere laten zijn.
Het volk zal de toekomst hebben!
- (De Polignac en de Lamballe staan op)*
- Charlotte: Geachte monsieur de Condorcet, dit is nieuwlichterij. Wij zijn diep gekwetst door uw woorden en wensen dan ook niet langer van uw gastvrijheid gebruik te maken. Kom, Louise! *(af)*
- Graaf de Lamballe: Ook ik wil niet langer onder één dak vertoeven met iemand, die zulke ideeën uit. *(af)*
- Mr. Philippe: Excuseert U mij, monsieur de Condorcet, maar het schiet mij ineens te binnen, dat ik dringend andere besognes heb. *(af)*
- Madame de Condorcet: Jean Pierre, hoe durf je? Wat heb je ons aangedaan?
Mr. Philippe, graaf de Lamballe, mademoiselle de Polignac.
Dit is een ernstige misvatting! Luistert u toch... *(rent achterna)* *(af)*
- Julliette: Maman, Louise, Chariotte *(holt vertwijfeld achterna)* *(af)*
- Jérôme: Vader, zo ken ik u niet! U valt de koning af en ook het verschil tussen de standen. En juist nu het volk in opstand dreigt te komen!
- Markies: Mijn beste Jérôme, als we niet leren om het volk te respekteren en er naar te luisteren, dan wordt het pas révolte, opstand.
- Jérôme: Vader, door dit soort ideeën breng je ons allemaal in gevaar! *(af)*
- Markies: En Marie Céline, ben je ook geschokt door mijn woorden?
- Marie Céline: Nee vader, op geen enkele manier. Ik ben blij met de woorden die u sprak.
- Markies: Het doet me goed om dat te horen, mijn kind. Het is voor velen moeilijk te beseffen, dat er een nieuwe tijd aanbreekt.
Wij kunnen niet doorgaan om op het volk neer te kijken, hen voor ons te laten werken.
Ieder mens moet de kans krijgen, ook iets nieuws te leren.
Nu de schatkist van het volk echt leeg is, moeten we een begin maken. We moeten broederlijk met elkaar delen en leren de ander te respekteren.
- Marie Céline: Maman en Julliette zijn furieus, dat al onze vrienden ons nu de rug toe keren.
- Markies: Ik weet het. Maar toen ik Rousseau las, besepte ik, dat er geen weg meer terug is.

(doek)

Rampen uit

cène 6:

Place de la Bastille

- (Emile zit op de voorgrond, bekijkt tekening en witte kokarde)
- Nénette: Laat eens zien, jochie. Wat heb je daar?
- Emile: (*Geschrokken, rolt tekening snel op*) Dat gaat je niets aan, moeder Nénette!
- Nénette: En dit dan! (*pakt het op*) Lieve help, een witte kokarde. Dát is gevaarlijk jochie. De witte kokarde is het teken van het koningshuis en dat kun je maar beter niet laten zien. Hoe kom je d'r in godsnaam aan?
- Emile: Ik zei je toch, dat dat je niets aangaat.
- Nénette: Hee eh, een beetje vriendelijker mag wel, ventje. Je mist je moeder zeker erg, he? (*Emile zwijgt*) Dat was een zware tocht voor haar met al die anderen vrouwen naar Versailles om de koning te halen. Zeventien kilometer te voet in de stromende regen, heen en terug. Arme Marie, ze was al zo verzwakt en die longontsteking deed de rest. Maar.... op je goede, oude buurvrouw kun je altijd rekenen, jochie.
- Emile: Ga weg, moeder Nénette. Laat me met rust!
- Nénette: Hier..... die is voor jou! (*legt appel neer, Emile negeert het*) Emile, kom toch nog eens een keer bij me om de kaarten te leggen. Je toekomst, jongen.
- Emile: Ik trek geen kaarten van je! Dat weet je heus wel!
- (*François komt hijgend aangelopen*)
- Jeanette: Wat is er gebeurd, zeg op, wat is er?
- François: Herinner jullie je nog minister Foulon, die ouwe hoogmoedige schurk? Hij zei ons, dat we maar gras moesten eten, toen we krom lagen van de honger. Weten jullie het nog?
- Allen: Tuurlijk. O, die! Foulon, ja!
- Marianne: Maar die is toch al lang dood!
- François: Geen sprake van! Ik heb hem gezien! Zeker weten!
- Nicole: Maar de begrafenis is al lang geweest?
- François: Dat was een oude lakei van hem, die overleden was. Zo probeerde hij ons zand in de ogen te strooien.
- Marianne: Weet je het zeker?
- Henriëtte: *m. s.* Is dat waar?
- François: Zo waar als ik hier sta.
- Gaspard: Maar waar is hij dan nu?
- François: Hij is bezig om zijn koets in orde te maken en probeert vermomd te vluchten naar het buitenland. Patriotten, staan wij dat toe?
- Allen: Nee, nooit (*door elkaar*).
- Luc: Waar is hij nu?
- François: In de Rue Gare du Nord! Patriotten, kom mee. (*menigte volgt hem*)
- Nénette: (*mompelt*) Het volk heeft bloed geroken en is niet meer te stuiten. Waar gaat dit heen? (*af*)

- (Emile gaat langs andere kant af)
(een hele troep komt van andere kant weer op)
- Marianne: Hebben ze hem te pakken gekregen?
Jean: Zeker, hij ging aan de lantaarnpaal.
Nicole: Maar moest hij dan niet voor de rechtbank?
Jean: Strikt genomen wel, maar ja, de rechtbank maakt toch al overuren, de gevangenen zijn overvol en zijn schuld stond vast.
- Marianne: Vandaag zal er wel weer ruimte worden gemaakt.
Nicole: Ze komen. Daar!
Antoine: Daar komt weer een karrevracht aan.
Gaston: De zoveelste.
Nicole: Wie zijn het?
Jeanette: Ik zie het nog niet precies.
Bertrand: Die machine van Dr. Guillotin is een hele verbetering. Hoeveel waren het er gister?
- Gaston: Twee en vijftig!
Bertrand: Zie je wel! Mijn medeburger hield vol, dat het er maar 42 waren. Da's tien hoofden meer. 't Loopt gesmeerd!
- Luc: De guillotine is het scheermes van het volk tegen alle uitwassen.
(betast gladde kin)
- Antoine: Zij houdt het grijsworden feilloos tegen.
Gaspard: Het beste geneesmiddel tegen hoofdpijn.
Jean: Tegen kiespijn trouwens ook!
Jeanette: Wacht, ik zie het! Het is de vrouw van maarschalk Montaigny.
Gaston: Wie?
Luc: De vrouw van maarschalk Montaigny.
Jeanette: Zie je dat meisje in het wit? Dat is hun dochter!
Zij reed vroeger in een mooi rijtuig.
Jean: Daar, die daar achter. Zie je 'm? Dat is de graaf Montaigny zelf.
- (Rechter en beul verschijnen) (Veroordeelden niet zichtbaar)
- Rechter: Burgers, het tribunaal van de Republiek heeft heden, de negende Brumaire, veroordeeld tot de doodstraf: burger Montaigny uit Chasseaux d' Orion.
Burger Montaigny is beschuldigd van het samenspannen met de vijand en het doorspelen van inlichtingen.
Burgers, de tegenstanders bedreigen niet alleen met hun legers onze republiek. Maar ook binnen de grenzen is hen er alles aan gelegen de revolutie tegen te werken.
Zij willen de macht uit handen rukken van het volk om opnieuw de heerschappij te herstellen van adel en koningshuis.
Burger Montaigny heeft verraad gepleegd jegens de Republiek.
- Volk: (door elkaar) Vervloekte aristocraat! Schoft, Canaille.
Gerechtigheid! Door het slijk met die gepoederde pruiken!
- Rechter: Beul, doe uw werk! (tromgeroffel, effect)
- Volk: Gerechtigheid! Leve de Republiek!

(doek)

Scène 7:

Thuis (twee stoelen, eenvoudig interieur)

- Emile: *(Gérard hangt op een stoel, omgeven door lege flessen)*
Nénette, kom eens gauw. D'r zit een man in de kamer. Wie is het in godsnaam?
- Nénette: Als je dat een wist, jochie.....
- Emile: Nénette, doe niet zo geheimzinnig. Zeg me, wie is het?
- Nénette: Emile, 't is je vader.
Ze hebben hem vrijgelaten uit de Conciergerie. Hij kwam hier gisteravond laat. Ik moet eerlijk zeggen, ik kende hem niet meer terug.
- Emile: Mijn vader?
- Nénette: Ja, daar sta je van te kijken hè. Trouwens, ik geloof dat ie wakker wordt....
(schudt hem) Gérard, Gérard!
- Gérard: Wat is er?
- Nénette: Je hebt gisteravond te veel gedronken, baas.
Kijk eens, wie hier staat! Je zoon, Emile!
- Gérard: Emile, jongen.... *(pakt hem vast en neemt hem op)*
- Nénette: Een flinke vent is het geworden hè!
- Gérard: *(gaat weer zitten)* Verdorie, dat heb je nou.
Al die jaren in de bajes. Die tijd is verloren, weg. Daar staat ie nou. Zo'n grote jongen. Sprekend z'n moeder. Je was zo'n jochie toe ik werd opgepakt. *(zucht)* En voor Marie, kom ik te laat!
Twaalf jaar in de Conciergerie! En dat allemaal vanwege die schoffen, dat aristocratische tuig.
Maar gelukkig is er de Revolutie, daardoor kwam ik vrij.
De Revolutie, jongen, zal alle rekeningen vereffenen.
Ons slag was geen knip voor de neus waard, maar is nu belangrijk geworden!
Jij en ik zorgen er voor hè, dat de misdaad van de gepoederde pruiken gewroken wordt. Ik zal ze het nooit vergeven, dat ze twaalf jaar van mijn leven genomen hebben, verdomme!
Emile, vertel eens wat van je moeder!
- Emile: Moeder stierf bij de tocht naar Versailles, toen ze de koning.....
- Gérard: Ja, dat weet ik. Dat heeft je buurvrouw Nénette gisteravond al verteld.
Maar wat zei je moeder van de Revolutie?
- Emile: Niet veel. Ze bad altijd tot God en zei, dat we op Hem moesten vertrouwen.
- Gérard: *(lacht)* Dat is nou Marie ten voeten uit!
(tegen Emile) Ze heeft jou er toch niet mee aangestoken hè?
Denk er om jongen, d'r is maar één God en dat is het vòik!
Al het andere is ons aangepraat door hen, die ons onderdrukten.
Vergeet dat nooit jochie! Maar eh, al dat praten daar krijg je een droge keel van. Haal eens effe gauw een paar flessen wijn voor je vader!
- Nou....., wat sta je daar nog?

Emile: Ik heb ik heb geen geld, vader.
 Gérard: Kom nou, hoe kwam jij dan tot nu toe aan de kost?
 Emile: Vroeger bracht ik de was rond, poetste ik schoenen.
 Maar ja, deftig volk loopt er niet meer op straat. Een poosje heb ik bij een postiljon geholpen met het verwisselen van de paarden en nu blijft er niets anders over dan te bedelen.
 Gérard: Het kan me ook niet schelen, hoè je het doet. Je zorgt maar, dat er wat komt. Vannacht heeft je vader een heel speciaal klusje te klaren, dan heb ik het heel druk.
 En het is goed om daarvóór iets te drinken. Nou, schiet je nog op?

(doek)

Samen op het toneel uit

(Op voortoneel)
 Emile: Nénette, moeder Nénette! (komt)
 Nénette: Wat is er jochie?
 Emile: Nénette, dit is toch niet mijn vader, degene waar moeder altijd over sprak?
 Nénette: Wat dacht je dan, jongen. Dat je vader een één of andere baron was? Wees maar blij, dat ie dat niet is.
 Emile: Ik weet het niet, Nénette. Ik heb altijd gehoopt dat de dag zou komen, dat ik hem zou zien. Mijn vader!
 Maar hij is zo anders, hij is niet zoals moeder over hem vertelde.
 Nénette: Je moeder had hem in geen jaren meer gezien en ik denk, dat het leven in de gevangenis je vader bitter heeft gemaakt. Ga nu maar gauw, Emile! (af)

alle samen uit

Scène 8:

Place de la Bastille

- Gaston: En burger Defarges, ben je gisteravond naar de bijeenkomst van de Jacobijnen geweest?
- Antoine: Nee, ik ben thuis gebleven!
- Gaston: Je hebt wat gemist, man.
Maximilien Robespierre sprak. Een vurige rede was het.
De Girondisten hebben er van langs gekregen. Ze stonden met de mond vol tanden.
- Antoine: Wat zei Robespierre?
- Gaston: Hij zei dat je duidelijk partij moest kiezen. Of je bent voor de Republiek, òf je bent er tegen.
De vrijheid hier noemde hij een voorbeeld voor alle andere landen.
Het brood is nog steeds schaars en van het woord vrijheid worden mijn vrouw en kinderen niet zat!
- Antoine: Het brood is nog steeds schaars en van het woord vrijheid worden mijn vrouw en kinderen niet zat!
- Gaston: Burger Defarge, ik zou maar voorzichtig zijn met wat je zegt.
Je weet dat er overal luistervinken zijn.
Voor je het weet, word je aangeklaagd door de rechtbank van het volk.
Met onze vrijheid mag niet worden gespot.
- Emile: Burgers, een sou alstublieft.
(Slaan geen acht op Emile, nieuwe poging mislukt ook).
(Emile gaat op het voortoneel zitten. Marie Céline ontwaart Emile).
- Marie Céline: Ben jij het, Emile? *(Emile veert op en staart haar aan)*
- Emile: Marie Céline!!
- M.C.: Weet je nog dat ik je getekend heb?
- Emile: Marie Céline, natuurlijk weet ik nog dat je me tekende.
Hoe zou ik dat ooit vergeten. Is alles goed? Er worden zoveel adellijke families opgepakt en terechtgesteld. Daarom liep ik vaak langs je huis in de hoop een glimp van je op te vangen.
- M.C.: Mijn vader, markies de Condorcet, loopt geen gevaar omdat hij een voorstander is van de nieuwe orde. Hij is daar altijd openlijk voor uitgekomen. Bovendien werd hij voorzitter van de Nationale Vergadering.
Emile, vanaf het moment dat ik je tekende, heb ik ook vaak aan jou gedacht. Hoe gaat het met jou?
- Emile: Mijn moeder stierf.
Sindsdien moet ik op allerlei manieren aan de kost komen.
- M.C.: Ben je dan nu helemaal alleen?
- Emile: Ik ben lange tijd alleen geweest, maar sinds gisteravond is dat veranderd. Mijn vader kwam plotseling onverwacht thuis na twaalf jaar gevangenschap.
- M.C.: Wat fijn voor je, dat je nu je vader weer hebt!
- Emile: Ik weet het niet, Marie Céline. Ik kende hem alleen uit de verhalen van mijn moeder. Maar hij is zo anders.
- M.C.: Wat heb je eigenlijk al die tijd gedaan? Waar heb je van geleefd?

Emile: De laatste tijd moet ik met bedelen mijn kostje bij elkaar scharrelen.
Dat valt niet mee. Zeker nu mijn vader ook nog is thuisgekomen.
M.C.: Emile, weet je wat? Ga met mij mee!
Ik zal je brood geven en alles, wat er bij ons over is. Kom!

(ze gaan naar de "woning" van de familie de Condorcet, maar de deur blijkt op slot te zitten)

M.C.: Wat is dat nou? De deur zit op slot. Ik krijg 'm niet open.
Emile: Laat mij eens proberen. Nee, Marie Céline!!! Dat kan niet!

M.C.: Wat is er? Emile, zeg eens, wat zie je?

Emile: Marie Céline, de deur is verzegeld.

M.C.: Wat heeft dat te betekenen??? Emile!!!!

Emile: *(legt voorzichtig zijn hand op haar schouder)* Ik ben bang, dat dat betekent, dat je ouders, je familie is aangehouden.

M.C.: Aangehouden??? Wat bedoel je?

Emile: De deur is verzegeld. Dat kan maar één ding zijn: je familie is gearresteerd door leden van een revolutionair comité en overgebracht naar één van de gevangenissen.

M.C.: Maar dat kan toch niet. Mijn vader.....

Emile: Tegenwoordig kan alles, Marie Céline. Alles is mogelijk.

M.C.: Vader, moeder, Julliette, Jérôme. Dat mag niet waar zijn!
(barst in snikken uit)

Emile: Marie Céline, we kunnen hier geen moment blijven. Ook jouw leven loopt gevaar. Je moet zo snel mogelijk hier vandaan!

M.C.: Maar waarheen, in godsnaam?

Emile: Naar mijn huis. Kom, snel, voordat iemand jou hier ziet!

(doek)

alle lampen uit

Scène 9:

Bij Emile thuis (slot)

Gérard: Nénette! Nénette! (*Nénette komt op*)
Zeg Emile als hij thuiskomt, dat zijn vader niet kon wachten en dat het vannacht wel eens laat kon worden.
Wat is er?? Zeg op, wat heb je? Waarom staar je zo naar me? -

Nénette: Gérard..... je handen.

Gérard: (*bekijkt z'n handen*) Wat is er? Waar kijk je naar?

Nénette: Gérard..... bloed..... er kleeft bloed aan je handen.....

Gérard: Je bent gek, Nénette. Volslagen geschift. Wat weet je van me?
Ik heb je niets verteld. Het is onzin, je ziet niets.....
Stáár niet zo, mens!

Nénette: Je kleren, je handen, overal.....
Wat ga je doen, Gérard?

Gérard: Dat gaat jou niets aan. Dat is mijn zaak. Mijn zaak, hoor je?
Denk erom, dat je niets loslaat tegen Emile. (af)

(*Nénette blijft achter, verdwaasd. Hoort dan plotseling stemmen, gestommel en gaat haastig weg*)

Emile: Nog één trap omhoog, Marie Céline. Wacht hier.
(*Emile verschijnt*)
De kust is veilig. Hij is er niet. Kom verder.

M.C.: (*Valt in stoel*) Emile, waar is je vader dan nu en wanneer komt hij thuis?

Nénette: Emile..... is daar iemand bij je?

Emile: Niemand, moeder Nénette!

Nénette: Ik meende, dat ik een andere stem hoorde. Kan ik iets voor je doen, jochie?

Emile: Nee dank je. Nénette. Het is goed!

M.C.: Wie is dat?

Emile: Dat is moeder Nénette, een oude buurvrouw. Ze is verschrikkelijk nieuwsgierig, maar meent het goed. We zullen heel stil moeten praten.

(*Nu komt Nénette en luistert het gesprek af, zichtbaar voor het publiek*)

M.C.: Emile... wat moet ik in godsnaam doen?

Emile: Voorlopig niets. Je weet niet in welke gevangenis je familie terecht is gekomen. Daar is ook heel moeilijk achter te komen. Er zijn er zoveel in Parijs.
Bovendien kan het zijn, dat ze morgen terecht worden gesteld, maar het kan ook nog maanden duren. Er valt niets van te zeggen.

M.C.: Maar ik wil iets doen. Zo heb ik geen rust.

- Emile: Ik begrijp het, Marie Céline.
Maar zelfs al weet je, in welke gevangenis je ouders, je broer en je zus zitten, dan nóg is het gevaarlijk om regelmatig bij de poort gezien te worden.
- M.C.: Op straat ben je nergens veilig. Je zou onmiddellijk opvallen!
Ik kan het maar niet begrijpen, waarom dit gebeurd is.
Vader was markies, maar hij stelde al heel vroeg voor, de adel mee te laten betalen aan de belastingen.
Velen van zijn vroegere vrienden werden zijn grootste vijanden.
Vader wilde gelijke kansen voor iedereen en daarmee het verschil tussen de standen afschaffen.
Hij stak zijn mening niet onder stoelen of banken.
De mens is van nature goed, zei hij.
Toch is ieder mens weer anders. Als je respect hebt voor de ander, dan ontstaat er echte vrijheid.
- Emile: Ik vind het jammer, dat ik je vader nooit heb ontmoet, Marie Céline.
Mijn vader gelooft in de Republiek, maar de revolutie is voor hem slechts een middel tot wraak.

(Nénette verdwijnt weer ongemerkt)

- M.C.: Wanneer denk je, komt je vader thuis?
Emile: Vast heel laat in de nacht. En dan is hij zo dronken, dat hij niets meer kan onderscheiden.
- M.C.: Vannacht blijf je in ieder geval hier. Morgen zien we weer verder.
Ach, was ik maar in de Vendée. Daar zijn de mensen vriendelijk en het land is er zo mooi!
Parijs heeft ons alleen maar ellende gebracht.
- Emile: Kijk eens, ik heb jouw tekening met de kokarde altijd bewaard.
(Marie Céline neemt hem aan, wil hem bekijken, als er luid op de deur wordt gebonsd)
- Bertrand: In naam van de Republiek, doe open!
Emile: Mijn God, uitgerekend nu!
Marie Céline, snet! Hier!
(Marie Céline gooit tekening op de grond en verstopt zich)
- Bertrand: Maak voort, of hij wordt met geweld geopend!
Emile: Ik kom er aan. Rustig!
(Drie mensen, twee vrouwen, treden binnen, nemen alles snel in zich op)
- Bertrand: Huiszoeking in naam van de Republiek!
Emile: Waarom komt u bij ons? Mijn vader, Gérard Lafayette, is een goed patriot.
Mijn moeder liep mee in de tocht naar Versailles om de koning te halen.
- François: 't Is goed jongen. Maar we hebben opdracht om vannacht de hele straat te doorzoeken.
(Alles wordt overhoop gehaald, men vindt tekening en kokarde)
- Jean: Wat is dit?

- Bertrand: Een witte kokarde! (*rukt hem eraf, bekijkt tekening, gooit die vervolgens weer op de grond*).
De witte kokarde is het teken van het verraderlijke koningshuis en de aristocratische kliek. Zo zit dat dus.
Je hebt patriotten en schijnbare patriotten. Mannen.....
- (*Plotseeling duikt Nénette op, gaat pal voor Emile staan*)
- Nénette: Die witte kokarde is van mij!
- Bertrand: Wie ben je burgeres. Zeg op!
- Nénette: Nénette Meunier. Een buurvrouw. Ik heb deze kokarde hier laten vallen. Die jongen treft geen blaam. Lang leve de koning!
- Bertrand: Mannen, grijp haar. Voer haar weg!
- Emile: Nénette, moeder Nénette!!
- Marianne: Rustig maar jongen. Wind je niet op.
Met jou zit het wel goed. Je vader is tenminste een echte patriot.
- Serge: *Ik heb* Ik dacht al..... zoon van Gérard Lafayette. Die weet van wanten.
Daar kunnen wij nog wat van leren! (*af*)
- Emile: Marie Céline ze zijn weg!
- M.C.: Emile, wat was er? Wat is er gebeurd?
Alles ligt overhoop!
- Emile: Een huiszoeking. Ik was doodsbang, dat ze jou zouden vinden.
Maar toen zagen ze ineens de witte kokarde. Het zag er slecht voor ons uit. Toen kwam moeder Nénette, als uit het niets.
Zij nam alle schuld op zich door te zeggen dat de witte kokarde van haar was. Ze is meegenomen.....
- M.C.: Ik zie haar buiten met allemaal mensen!
- Emile: Kom. *lichten uit* *→ heel weg*
- Volk: *lichten aan* (*Doek open, volk stroomt toe van heinde en verre*)
Daar! Daar loopt ze!
Wie? De oude Nénette!
Ze hebben de oude Nénette.
Wie zei je? Nénette!
Kom mee, we gaan horen wat ze heeft gedaan!
Wie is dat? Die oude Nénette. O, die heks!
Robert (*op toneel*) Je weet wel, die altijd kaarten legde bij de Pont Neuf.
Bijgeloof burgers. Voor dit soort bijgeloof is er in de Republiek geen plaats.
Het verstand heeft de toekomst!
- Het hier* — Het is nu veel beter dan vroeger. Toen werden heksen op de brandstapel verbrand en nu is er tenminste de guillotine!
- Volk: Wat is er met Nénette? Waarom nemen ze haar mee?
Arme Nénette!
Burgers, waarom wordt ze meegevoerd?
(*lid comité toont witte kokarde*): Dit was van haar!
Een witte kokarde? (*Nénette probeert die te grijpen, zonder succes*).
Ze heeft een visioen. Een gezicht.

Volk: Nénette heeft een visioen. Laat haar spreken, burgers. Laat haar spreken. Misschien ziet ze de toekomst!
Ja, laat haar spreken!

Nénettes visioen:

*iwit
voor
op de
reusd*

Wit is de kokarde!

Wit als de sneeuw die zal vallen op dit land, met zijn omgewoelde aarde, waar slagvelden tussen mensen zijn!

Ik zie hen, die in blinde woede het bloed der onschuldigen doen vloeien.

De sneeuw zal alles bedekken, wit wordt dit land, glinsterend wit en in rust.

Ik zal nu sterven, maar eens komt de tijd, dat de sneeuw zal smelten, dat er vrijheid zal zijn en broederlijkheid.

En de aarde, die alles opnam, zal opbloeien als nooit tevoren!

(Freeze, doek)

lampen op het toneel uit

Epiloog

- 1: Wat een bewogen tijd was dat.
De strijd die de mensen toen moesten voeren.
- 2: Het waren oprechte idealen, maar die werden in de maalstroom van de tijd meegesleurd.
- 1: Er is sindsdien wel veel veranderd, maar met datgene, wat ze toen als ideaal hadden, daar worstelen we ook nu nog mee.
- 2: Zeg dat wel! Voor mij was het boek in ieder geval een hulp om die tijd, èn ook déze tijd beter te kunnen begrijpen.
- 1: Dat kan ik me heel goed voorstellen. (kijkt op horloge)
Tsjonge, we staan hier intussen al een hele poos. Je hebt zo aangrijpend verteld, dat ik dat niet eens heb gemerkt.
Heb jij nog even?
- 2: Jaaaa..... 'k heb vanmiddag vrij.
- 1: Zullen we gewoon nog even ergens gaan zitten?
Ik weet wel een leuk terrasje.
- 2: Da's een goed idee. Ik heb echt zin in iets gekregen.

(af)

alles uit